

Akademik Yazma

Akademik Makale Yazımında
Sıkça Yapılan Hataları Düzeltme Rehberi

Savaş VARLIK

Dr. Savaş VARLIK

AKADEMİK YAZMA

Akademik Makale Yazımında Sıkça Yapılan Hataları Düzeltme Rehberi

ISBN 978-625-6652-99-6

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2025, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayınevi**dir. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Ağustos 2025, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara

Yayınevi: 0312 430 67 50

Dağıtım: 0312 434 54 24

Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60

İnternet: www.pegem.net

E-ileti: yayinevi@pegem.net

WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

*Mükemmel makale yoktur, ama “düzeltilebilir” olanı vardır.
Akademik yazım, hiçbir zaman mutlak kusursuzluğa ulaşamayan,
ancak sürekli iyileştirilebilen dinamik bir süreçtir.
Her makale, yazarın bilgi birikimi, metodolojik tercihleri ve dil becerileriyle
şekillenir; dolayısıyla “hatasız” bir metin üretmek neredeyse imkânsızdır.
Ancak asıl kritik olan, bu hataları fark edebilmek, düzeltme yöntemlerini öğrenmek
ve bir sonraki çalışmaya daha güçlü başlamaktır.*

*Bu kitap, yetişip bu günlere gelmemde emeklerini hiçbir zaman
esirgemeyen iki koca yürekli insan ve eğitim duayeni
Prof. Dr. İlhan Günbayı ve Prof. Dr. Temel Çalığa
ithaf olunur...*

Dr. Savaş VARLIK

Yazar, Akdeniz Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalında doktora derecesine sahiptir. Uzmanlık alanları arasında araştırma felsefesi ve paradigmlar, bilgi sistemleri felsefesi, araştırma yöntemleri ve teorisi, eğitimde ölçme ve değerlendirme, öğretim teknolojileri, ekonometrik ve istatistiksel yöntemler, eğitim felsefesi, sosyolojik metodoloji ve araştırma yöntemleri, biyoistatistik, istatistiksel veri bilimi, istatistiksel analiz teknikleri ve klasik test kuramları modelleme yer almaktadır. Dr. Varlık, aynı zamanda Journal of Action Qualitative & Mixed Methods Research (JAQMER) dergisinde Associate Managing Editor olarak görev almaktadır. Akademik çalışmalarında, karma yöntemler (mixed methods), nicel ve nitel araştırma yöntemleri, yapısal eşitlik modellemesi (SEM), istatistik ve yapay zekâ (YSA) gibi konularda yayınları bulunmaktadır. Ayrıca SPSS, NVİVO, RA, AMOS, STATA, JAMOVI, CMA, SMART PLS, YAPAY ZEKA programları, meta analiz ve meta sentez, araştırma teknikleri, uluslararası makale yazımı, WOS, SCOPUS akademik yazma, temel ve ileri düzey istatistik, araştırma süreçleri alanlarında profesyonel yönetici olarak eğitimler vermektedir. Halen durumsal aracılık modelleri üzerinde ileri düzey çalışmaları ve WOS, SCOPUS akademik yazma danışmanlık eğitimleri devam etmektedir. Yazarın, ağırlığı WOS Q dergiler olmak üzere yirminin üzerinde uluslararası makalesi, beşin üzerinde de akademik kitapları bulunmaktadır.

ORCID No: 0000-0001-8894-2649

ÖN SÖZ

Bilimsel bilgi üretimi, yalnızca doğru ve geçerli araştırma yöntemlerinin uygulanmasıyla sınırlı değildir. Aynı zamanda bu bilgilerin sistematik, tutarlı, anlaşılır ve ikna edici bir biçimde sunulması gerekir. Bilginin değeri, onun yalnızca keşfedilmesinde değil, aynı zamanda bilimsel toplulukla paylaşılabilir, değerlendirilebilir ve tartışılabilir biçimde sunulmasında gizlidir. Bu noktada akademik yazı, bir araştırmacının düşünce dünyasını ve bilimsel birikimini dış dünyaya açtığı temel araç olarak ön plana çıkar. Akademik yazı; sadece biçimsel kuralların yerine getirildiği bir teknik metin üretimi değil, aynı zamanda entelektüel bir ifade biçimi, bir iletişim ve etkileşim aracıdır.

Ancak bu süreç, çoğu zaman yüzeyle görüldüğünden çok daha karmaşık, çok katmanlı ve dikkat gerektiren bir uğraştır. Bilimsel düşüncenin yazıya aktarılması; mantıksal tutarlılık, dilsel ifade gücü, biçimsel yeterlilik ve yöntemsel hassasiyet gibi bir dizi bileşeni içerir. Birçok araştırmacı, özgün, yenilikçi ve değerli fikirler üretmelerine rağmen, bu fikirleri akademik yazımın gereklerine uygun bir şekilde sunmakta zorlanmakta; dolayısıyla çalışmalarının bilimsel camiada hak ettikleri ölçüde yer bulmasını sağlayamamaktadır. Akademik üretimin niteliği kadar, bu üretimin nasıl sunulduğu da önemlidir. Zira etkili bir sunum, içeriğin derinliğini görünür kılan bir çerçeveye sağlar.

Elinizdeki bu kitap, tam da bu noktada devreye girmektedir. Akademik makale yazım sürecinde sıklıkla karşılaşılan içeriksel ve biçimsel sorunları görünür kılmayı; bu sorunların üstesinden gelmesine yönelik pratik, uygulanabilir ve yol gösterici çözümler sunmayı amaçlamaktadır. Çalışmada; başlık seçiminden özetin yazımına, giriş bölümünün yapılandırılmasından yöntem ve bulgu sunumuna, tartışma ve sonuç bölümlerinin inşasından kaynakça düzenlemelerine kadar uzanan geniş bir yelpazede akademik yazım süreçleri ele alınmaktadır. Her bölümde, teorik açıklamaların yanı sıra somut örnekler, yaygın hatalar ve önerilen düzeltme yolları yer almaktadır. Böylece okuyucunun yalnızca ne yapılması gerektiğini değil, aynı zamanda nasıl yapılması gerektiğini de kavrayabilmesi hedeflenmektedir.

Bu rehber, sadece yüksek lisans ve doktora düzeyinde tez ya da makale hazırlayan öğrencilere değil; akademik yazınsal üretimde bulunan tüm araştırmacılara, akademisyenlere ve yayın dünyasına adım atmak isteyen yeni yazarlara da hitap etmektedir. Aynı zamanda dergi editörlerinin, hakemlerin ve akademik yayın kurullarının sıkça karşılaştığı hataları kategorize ederek, yazarlara öz değerlendirme yapabilecekleri bir ayna tutmaktadır. Bu yönüyle eser, yalnızca bir yazım rehberi değil, aynı zamanda akademik yazımın niteliğini artırmayı hedefleyen kapsamlı bir değerlendirme aracı olarak da işlev görmektedir.

Bilimsel bilgi, üretildiği kadar paylaşıldığında da anlam kazanır. Bu paylaşımın etkili olabilmesi ise, bilginin açık, anlaşılır ve ikna edici biçimde sunulmasına bağlıdır. Daha nitelikli akademik metinler üretebilmek, sadece akademik kariyer açısından değil; bilimin ilerlemesi, bilgi birikiminin zenginleşmesi ve toplumla kurulacak sağlıklı bilgi iletişimi açısından da kritik öneme sahiptir. Elinizdeki bu kitap, işte bu doğrultuda bir yol haritası sunmayı; akademik yazma sürecinde yolunu arayan araştırmacılara hem teknik düzeyde bir rehberlik sağlamayı hem de yazma cesaretlerini pekiştirecek düşünsel bir destek sunmayı amaçlamaktadır.

Unutulmamalıdır ki, başarılı bir akademik metin, yalnızca “ne söylendiği” ile değil; aynı zamanda “nasıl söylendiği” ile de değerlendirilmektedir. Bilgiyi anlamlı ve etkili biçimde yapılandırmak, onu üretmek kadar sorumluluk ve dikkat gerektiren bir süreçtir. Bu kitap da tam olarak bu farkındalığı artırmak, akademik yazının hem düşünsel hem de biçimsel yönlerine ışık tutmak amacıyla kaleme alınmıştır. Bilimsel üretim yolculuğunuzda bu rehberin size eşlik etmesini, yol gösterici olmasını ve akademik yazma becerilerinizi bir üst düzeye taşımanızı sağlayacak katkılar sunmasını diliyorum.

Temmuz, 2025
Mersin

İÇİNDEKİLER

Ön Söz..... vi

1. BÖLÜM

GİRİŞ: BU KİTAP NEDEN GEREKLİ?

Akademik Yazımda Görünmeyen Sistemik Hatalar.....	3
Bu Kitap Kimler İçin Yazıldı?.....	5
Makale Sürecine Kapsamlı Bir Bakış.....	7
Bilimsel Etik ve Yayın Kültürü.....	22

2. BÖLÜM

MAKALE BAŞLIĞI: İZLENİMİN %80'İ BURADA

İlişki vs. Etki: Kavramsal Hatalar.....	31
Yöntem-Tür Uyuşmazlığı.....	34
Şatafatlı Jargonla Kafa Karıştırmak.....	37
Başlıkta Öznellik ve Genelme Tuzağı.....	40
Dergi Tipine Göre Başlık Uyarlama.....	42
Başlık Yazımı İçin Kontrol Listesi.....	46

3. BÖLÜM

ÖZET (ABSTRACT): İKNA ETMEK İÇİN 250 KELİME

Araştırmanın Arka Planını, Gereğini ve Amacını Net Olarak Vermek.....	50
Giriş ve Sonuç Arasında Kopyala-Yapıştır Hataları.....	53
Metodolojiye Yeterince Yer Vermek.....	56
Bulgular Yerine Genel İfadeler Kullanmak.....	59
Anahtar Kelime Belirlemede Strateji.....	62
SEO ve Veri Tabanlarına Uyumlu Anahtar Kelimeler.....	64
Özette İngilizce Yazım Hatalarının Olmaması.....	67

4. BÖLÜM

GİRİŞ BÖLÜMÜ: KONUYA GİRİŞ Mİ, KAYNAK YİĞİNİ Mİ?

Literatürü “Yorumlamak” Yerine “Sıralamak”.....	72
Girişte Konu-Amaç-Soru Zincirinin Kopukluğu.....	74
Araştırma Probleminin Net Tanımlanmaması.....	77
Hipotez ve Alt Problemlerde Belirsizlik.....	80
Teorik Çerçeve ve Değişkenler Arasındaki İlişkilerin Net Olarak Verilmemesi.....	82
Araştırmanın Gereği, Bilimsel Boşluk ve Araştırmanın Amacının Ortaya Konulamaması.....	85
Araştırmanın Hangi Boşluğu Dolduracağı ve Kimlere Faydalı Olacağı Belirtilmemesi.....	88

Böyle Bir Araştırmaya Rastlanılmamıştır ve Bu Araştırma İlk Olma Özelliğine Sahiptir İddiası.....	90
Giriş Bölümü İçin Paragraf Yapısı Önerileri.....	92
Baş Yapıt Eserler Haricinde Eski Kaynakların Kullanılması.....	95

5. BÖLÜM

YÖNTEM BÖLÜMÜ: ARAŞTIRMANIN MİMARİ

Felsefesiz ve Paradigmasız Bir Araştırmayı Planlamak, Yürütmek	99
Metodoloji Yöntemden Önce Geliri Anlamak	101
Araştırma Deseni: Seçmek ve Gerekçelendirmek.....	103
Örneklem Hataları ve Belirsizlikler	105
Veri Toplama Aracı Tanıtım Eksiklikleri	106
Geçerlik ve Güvenirlik Atlanması	109
Etik Sürecin Belirtilmemesi	110
Veri Analizi Kısımının Açık ve Net Olmaması.....	112
Kopyala-Yapıştır Yöntem Açıklamaları	114
Yöntem Bölümünü Yazarken Sık Yapılan Yanıltıcı Genellemeler	116

6. BÖLÜM

BULGULAR VE TARTIŞMA: VERİLERİN DİLİNİ ÇÖZMEK

Tablo ve Metin Uyumsuzluğu.....	121
Açıklama Eksikliği: “Tablo 1’de görüldüğü gibi...”	122
Sonuçların Abartılması ve Yorum Hataları.....	124
Tartışma Bölümünde Literatürle Bağ Kuramamak.....	127
Tartışma Bölümünü Lisansüstü Tezlerle ve Eski Kaynaklarla Yapma Hatasına Düşme	128
Alternatif Yorumlara Yer Vermemek.....	130
Sınırlılıkların Önemini Anlamamak ve Göz Ardı Etmek	132
Öneriler Kısımında Araştırmacılara Bilimsel Boşluğu Bildirmemek.....	135
Teorik ve Pratik Çıkarımlardan Yoksun Bir Araştırma.....	137
Tartışma ve Sonuçların Tekrar Edilmesi	139

7. BÖLÜM

KAYNAKÇA VE ATIFLAR: GÜVENİLİRLİĞİN SINYALI

Yanlış ve Eksik Atıflar	143
DOI ve Yayın Bilgilerinde Hatalar	144
Referans Stillerini Karıştırmak (APA vs. MLA vs. Chicago).....	145
Aşırı Google Scholar Kullanımı.....	146
Atıf Yoğunluğunun Dengelenmemesi	147
Kaynakça Otomasyon Araçları (Zotero, EndNote vb.)	149
Kaynak Yazımında Son Kontrol Listesi	150

8. BÖLÜM**YAYIN SÜRECİ: “GÖNDER” BUTONUNA BASMADAN ÖNCE**

Uygun Dergi Seçimi.....	154
Yayın Etiği: İntihal, Otoplagiarizm, Yazar Sıralaması.....	155
Makaleye Hangi Aşamada Yazar Eklemesi ve Çıkarması Yapabilirim.....	157
Ön İnceleme Reddi Nedenleri.....	159
Hakem Yorumlarını Anlamak ve Cevaplamak.....	162
Revizyon Sürecinde Sık Yapılan Hatalar.....	164
Makale Kabulü Sonrası Süreçler.....	166
Açık Erişimin Avcı (Predator), Yağmacı Dergi Sanılması Hatası ve Telif Hakları.....	168
Kaynakça.....	171

1. BÖLÜM

GİRİŞ: BU KİTAP NEDEN GEREKLİ?

Bilimsel bilgi, yalnızca keşfedilmekle kalmaz; aynı zamanda paylaşılmak, tartışılmak ve yapılandırılmış bir biçimde sunulmak zorundadır. Çünkü bilgi, ifade edildiği kadardır. Bu bağlamda akademik yazı, bir araştırmacının zihinsel emeğinin kamuya açık hâle gelmiş biçimidir; aynı zamanda bir entelektüel kimlik beyanı, bilimsel düşüncenin estetik ifadesidir. Akademik yazı, bir anlamda araştırmacının bilimsel olgunluğunu, kavramsal netliğini ve metodolojik farkındalığını sergilediği en somut alanlardan biridir. Ne var ki bu süreç, çoğu zaman yalnızca veri toplamak ve analiz etmek üzerinden kurgulanmakta; o verileri bilimsel bir makaleye dönüştürmenin kendine has estetik ve sistematik doğası göz ardı edilmektedir.

Bu kitap tam da bu ihmale karşı bir uyarı ve bir çözüm önerisi olarak kaleme alınmıştır. Modern akademik dünyada bilgi üretiminin hızı artarken, bu bilginin nasıl aktarıldığına dair endişeler de derinleşmektedir. Lisansüstü tezlerden uluslararası dergilerde yayımlanan makalelere kadar pek çok akademik metin, benzer yazım hatalarının tekrarlandığı, tutarlılıktan ve açıklıktan uzak yapıların egemen olduğu bir görünüm arz etmektedir. Üstelik bu hatalar yalnızca “teknik” veya “biçimsel” değil; aynı zamanda bilimsel düşünmenin niteliğine dair ipuçları veren zihinsel yansımalar hâline gelmektedir.

Başlıkta kullanılan belirsiz bir kavram, araştırma sorusunun netleşmemiş olduğunu; yöntem kısmında görülen yüzeysellik, araştırmacının epistemolojik tercihini yeterince kavrayamadığını gösterebilir. Dolayısıyla yazım biçimi yalnızca bir “sunum tekniği” değil, araştırmacının bilimsel tavrının aynasıdır. Bu kitap, akademik metinlerde sıklıkla yapılan, ancak çoğu zaman yazara bile görünmez hâlde kalan yapısal ve düşünsel kusurları ortaya koymayı hedeflemektedir. Her bölüm, bir akademik metnin temel bileşenlerinden birini odağına almakta; yalnızca neyin yanlış olduğunu değil, neden yanlış olduğunu ve nasıl düzeltilebileceğini detaylı biçimde ele almaktadır.

Amaç bir “kural kitabı” sunmak değil; yazının arkasındaki düşünceyi, tutumu ve zihinsel örgüyü sorgulatacak bir akademik farkındalık üretmektir. Bu yönüyle kitap, yazıyı teknik bir araç olmaktan çıkarıp, eleştirel ve bilinçli bir üretim biçimine dönüştürmenin yollarını aramaktadır. Günümüzde akademik dergiler, yalnızca içeriğe değil, içeriğin biçimsel sunumuna da büyük önem atfetmektedir. Nitelikli bir çalışma bile, yapısal bütünlüğü zayıf, dili belirsiz, metodolojik anlatımı eksik bir biçimde sunulduğunda, ön değerlendirme aşamasında elenebilmektedir.

Özellikle uluslararası yayınlarda başlık yazımından kaynakça biçimine kadar tüm ayrıntılar, akademik yeterliliğin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Özgün bir fikir ya da kapsamlı bir veri seti, eğer akademik dilin kurallarına uygun, açık, tutarlı ve ikna edici bir biçimde sunulmazsa; bilimsel topluluğa ulaşmadan etkisizleşir, görünmez olur. Bu durum yalnızca bireysel bir kayıp değil, aynı zamanda bilimsel alanın gelişimi açısından büyük bir fırsat kaybıdır. Bu bağlamda elinizdeki kitap, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinden deneyimli araştırmacılara, danışmanlardan dergi editörlerine kadar geniş bir kitleye hitap etmektedir.

Kitap, yazım sürecine yeni adım atanlara temel ilkeleri sistematik biçimde sunarken; deneyimli akademisyenlere ise yazınsal alışkanlıklarını gözden geçirme ve yeniden yapılandırma fırsatı tanımaktadır. Her bölüm, kuramsal bir çerçeve sunmakla yetinmeyip, alana özgü örneklerle ve düzeltme önerileriyle desteklenmiştir. Böylece okuyucu yalnızca bilgi edinmekle kalmayacak; aynı zamanda kendi yazma pratiklerine eleştirel bir gözle bakmayı öğrenerek, bilimsel yazının kendine özgü mantığını içselleştirme şansı bulacaktır. Bu kitap, akademik yazının yalnızca bir beceri değil, aynı zamanda bir sorumluluk olduğunu savunur. Çünkü bilimsel bilgi, yalnızca neyi bildiğimizle değil; onu nasıl formüle ettiğimiz, nasıl tartıştığımız, nasıl savunduğumuz ve nasıl sınırladığımızla anlam kazanır. Akademik yazı, yalnızca bir sonuç bildirimi değil, aynı zamanda bir sürecin şeffaf biçimde kayda geçirilmesidir. Yazmak, düşüncenin görünür hâlidir; bu görünürlük ne kadar açık, düzenli, ölçülü ve anlamlı olursa, bilimsel katkı da o denli etkili, kalıcı ve değerlendirilebilir olur. Kısaca bu eser, akademik yazmayı “zorunlu bir görev” olmaktan çıkarıp, “bilinçli bir üretim pratiği” hâline getirmek isteyen herkes için bir yol arkadaşıdır. Çünkü akademik metinler, yalnızca bireysel başarıların belgeleri değil; aynı zamanda bilimin kolektif hafızasına düşülen izlerdir. Ayrıca bu izlerin kalıcılığı, yazının ne kadar iyi kurgulandığıyla doğrudan ilişkilidir.